

В. М. Мирошниченко

ВІДТВОРЕННЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті доведено, що оскільки інтертекстуальність є однією з провідних ознак постмодернізму, то характер її відтворення у перекладі зазнає впливу таких визначальних рис як фактори володіння перекладачем фоновою інформацією при розкодуванні інтертекстуальних вкраплень. З урахуванням цього було досліджено способи перекладу інтертекстуальних одиниць та обґрунтовано критерії оптимального застосування цих способів при перекладі сучасної англomовної літератури

Ключові слова: інтертекстуальність, інтертекстуальні одиниці, цитата, переклад, текст-джерело, алюзія

1. Вступ

На сучасному етапі вплив новітніх літературознавчих теорій на формування теорії перекладу, зокрема художнього, визнається беззаперечною умовою її розвитку. Інтертекстуальність є найвиразнішою ознакою постмодернізму та досить розповсюдженим явищем у літературі, журналістиці, рекламі та мас-медіа. Однією з найактуальніших літературознавчих теорій сьогодення є теорія інтертекстуальності.

2. Постановка проблеми

Визнання значущості інтертекстуальності при сприйнятті художнього тексту зумовило потребу вивчення цієї проблеми і в перекладознавчому ракурсі. Дослідження цього явища як проблеми художнього перекладу до цього часу залишається практично відкритим. Отже, актуальність даної роботи та теми визначається необхідністю системного вивчення інтертекстуальних одиниць у художній літературі як перспективної проблеми художнього перекладу. Мета дослідження полягає у визначенні способів відтворення інтертекстуальних одиниць, що зустрічаються в сучасній художній літературі, при перекладі на українську мову та виявлення оптимальних перекладацьких рішень, які зумовлюються специфікою інтертекстуальних одиниць.

3. Основна частина

3.1. Аналіз літературних джерел по темі дослідження. Вперше термін «інтертекстуальність» було виражено Ю. Кристевой в 60-х роках ХХ ст. для позначення загальної якості текстів, що виражають наявність між ними зв'язків, завдяки яким

тексти можуть багатьма різноманітними способами посилатися один на одного [1]. Значно збільшений доступ до творів мистецтва та масова освіта, розвиток засобів масової інформації та розповсюдження масової культури привело до семіотизації людського життя, до відчуття того, що за словами польського парадоксалиста Єжи Леца, «Про все вже сказано. На щастя, не все ще продумано» і якщо ж вдасться придумати щось нове, то для самого ствердження новизни потрібно порівняти новий зміст з тим, що вже було сказано, якщо не має претензії на новизну, то використання для виразу деякого змісту форми, що вже є стає престижним знаком щодо знайомства автора тексту з культурно семіотичним спадщиною, зі «скарбами семіосфери» Мистецтво, а з якогось моменту і повсякденні семіотичні процеси в ХХ ст. стають в значній мірі «інтертекстуальними» [2]. Джерелом теорії інтертекстуальності є соссюровські дослідження анаграм. Вони були створені Соссюром набагато раніше у «Курсі з загальної лінгвістики», але увійшли до користування лише після 1964 року, коли почалася публікація невідомих до того рукописів швейцарського лінгвіста. В давньоіндоевропейській поетичній традиції (у ранній латинській, грецькій, давньогерманській) Соссюр виявив «особливий принцип складання віршів за методом «анаграм» [3]. Такої ж думки дотримується М. Фуко, він вважає, що «відкриття деякого простору, в якому суб'єкт, що пише, не перестає зникати. Письмо — це добровільне стирання, яке і не повинно бути представлено у книгах, бо воно твориться у самому існуванні письменника; маркер письменника тепер — не більше ніж різновид його відсутності; йому слід виконувати роль мертвого в грі письма» [5].

В ході інтертекстуального аналізу простежені й класифіковані основні джерела цитувань (цитатні

імена, цитати інтернаціонального походження), що слугували основою типологізації інтертекстуальних одиниць.

Головна функція власних цитатних імен в текстах — сприяти створенню ситуації гри та іронії, для реалізації яких застосовуються такі прийоми: розташування поруч імен реально-історичних осіб різних епох в одній часово-просторовій площині; викривлене написання імен реально-історичних осіб; перелік імен реально-історичних осіб за принципом звукової подібності. Порівняльний аналіз показує, що власні цитатні імена поділяються на такі підгрупи: топоніми, імена відомих людей та історичних осіб, назви газет, журналів, літературних та інших творів мистецтва, культурні явища, речі, пов'язані з відомими брендами або назви цих брендів [4].

Дані підгрупи перекладаються у такі способи: — **транскодування:**

... *discussing the half-million Fulham flat she's about to buy...* — ... *обговорюючи квартиру у Фулемі вартістю півмільйона, яку вона збиралася купити...*

Автор підкреслює винятковість цієї квартири, бо вона знаходиться в престижному районі Лондона Фулемі. Ця назва тут фігурує, щоб ще раз наголосити на сучасних примхах суспільства. Тож можна спостерігати поетичну функцію інтертексту.

... *when he went to Ibiza...* — ... *коли він поїхав на Ібіцу...*

Поетична функція. Назва острова, пов'язана з модними вечірками, що мають місце на даному острові, підкреслює фінансову спроможність героя їздити туди.

... *The phone rang in Tyler's rented house Paper Street...* —... *Телефон дзвенить у домі на Пейпер-стріт, орендованому Тайлером...*

— **транскодування з поясненням цитатного потенціалу в коментарі:**

Air Harbor International — *Гарбор (міжнародний аеропорт Мінеаполіса)*

O'Hare — *O'Hara* (*Коментар: аеропорт Чикаго*)

— **компенсація:**

... *Morecambe and Wise or John Noakes and Valerie Singleton in the Blue Peter House...* — ... *Лорел і Харді на канікулах...*

В даному прикладі спостерігається протиставлення двох культур, а саме британської та американської, це чітко показують назви міст двох країн. В перекладі спостерігається зміщення цього протиставлення на особисті імена *Лорел та Харді*, бо Олівер Харді американського походження, а Стен Лорел — британського, а разом вони утворили комічний дует.

3.2. Результати досліджень. Одержані результати свідчать про плідність підходу до вивчення проблематики інтертекстуального потенціалу тексту. Запропоновані в роботі методи дослідження струк-

тури і семантики тексту як основи інтертекстуальних відносин може стати інструментом дослідження інших текстів, які мають соціальну значущість, а також проведення міжкультурних досліджень особливостей існування і трансформації одного тексту в різних лінгвокультурах, наприклад, на матеріалі перекладів.

Література

1. Кристева Ю. Избранные труды. Разрушение поэтики [Текст] : пер. с фр. / Ю. Кристева. — М. : «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. — 656 с.
2. Гуманітарні науки, лінгвістика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/INTERTEKSTUALNOST.html.
3. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики [Текст] : пер. с фр. / Ф. де. Соссюр. — Київ : Основи, 1998. — 342 с.
4. Allen G. Intertextuality [Text] / G. Allen. — London, New York: Routledge, 2000. — 238 p.
5. Фуко М. Порядок дискурса [Текст] : пер. с фр. / М. Фуко // Воля к истине. — М. : Магистеріум; Касталь, 1996. — С. 47–96.

ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНЫХ СВЯЗЕЙ ПРИ ПЕРЕВОДЕ СОВРЕМЕННОЙ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

В. М. Мирошниченко

В статье доказано, что поскольку интертекстуальность является одной из ведущих признаков постмодернизма, то характер ее воспроизведения в переводе испытывает влияние таких определяющих черт, как факторы владения переводчиком фоновой информацией при раскодировании интертекстуальных вкраплений. С учетом этого были исследованы способы перевода интертекстуальных единиц и обоснованы критерии оптимального применения этих способов при переводе современной англоязычной литературы.

Ключевые слова: интертекстуальность, интертекстуальный единицы, цитата, перевод, текст-источник, аллюзия.

Виктория Марковна Мирошниченко, доцент кафедры делового иностранного языка и перевода Национального технического университета «Харьковский политехнический институт», тел.: (057) 707-60-62, 050-728-30-23, e-mail: vikamiroshnichenko1974@mail.ru.

THE REPRODUCTION OF INTERTEXTUAL RELATIONS IN MODERN ENGLISH LITERATURE TRANSLATION

V. Miroshnichenko

It has been proved that as far as intertextuality is one of the significant traits of postmodernism, the character of its rendering in translation depends on such considerable features as factors of translator's background information in decoding of intertextual units. With reference to this fact there have been investigated ways of rendering intertextual units and criteria of optimal using of these ways in contemporary English literature.

Keywords: intertextuality, intertextual unit citation, translation, text-source allusion.

Victoria Miroshnichenko, associate professor of the Business English and Translation Department of the National Technical University «Kharkov Polytechnic Institute», tel.: (057) 707-60-62, 050-728-30-23, e-mail: vikamiroshnichenko1974@mail.ru.